

СТАН ТА РІВЕНЬ ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ

**РЯБЕНЬКА М. О., аспірант,
Уманський державний аграрний університет**

Стаття присвячена основним проблемам забезпеченості підприємств основними засобами. Проведений аналіз та розрахунок показників забезпеченості основними засобами спиртних заводів Вінницької області. Визначено фактори впливу на забезпеченість основними засобами підприємств.

The article is devoted the basic problems of material well-being of enterprises basic facilities. An analysis and calculation of indexes of material well-being is conducted basic alcoholic enterprises of the Vinnitsa area. The factors of influence on material well-being basic facilities of enterprises are defined

Постановка проблеми. Сучасні економічні умови характеризуються суттєвими змінами як у зовнішньому, так і внутрішньому середовищі, що потребує адаптації промислових підприємств до нових умов господарювання. Важливого значення в умовах трансформації спиртової промисловості України набуває формування технічної бази спиртних підприємств. Завдяки міцної та потужної матеріально-технічної бази господарських формувань забезпечується безперервний процес виробництва, покращуються результати їх діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам забезпеченості підприємств основними засобами та оновленням матеріально-технічної бази присвячені праці таких вітчизняних та зарубіжних вчених економістів: В.Ю. Будаєва [4], Г.М. Азаренкової [1], Г.О. Партина [8], Д.А.Баранова [2], З.М. Борисенко [3], Й.М. Петровича [5] та багато інших. Проте, аналіз економічної літератури та діяльності підприємств свідчить, що проблема ще не знайшла достатнього теоретичного обґрунтування та практичного застосування.

Для забезпечення діяльності будь-якого підприємства потрібно мати в наявності відповідну кількість та склад основних засобів при якому можливий процес виробництва [5]. Збалансованість у вирішенні проблеми продовольчого постачання населення продуктами вітчизняного виробництва потребує кількісного та якісного забезпечення виробничими ресурсами. Але за останні роки спостерігається стійка тенденція зниження рівня фондо- та енергозабезпечення виробництва, а також зменшення обсягу

виробництва підприємств. Помітно зростає питома вага основних засобів, які морально та фізично зношені та потребують заміни на більш продуктивніші. Тому актуальним на сьогодні залишається питання раціонального використання основних засобів та забезпечення сталого розвитку підприємств, що потребують перш за все технічного переоснащення та здатності застосовувати певні новітні технології.

Теоретичною та методологічною основою нашого дослідження є діалектичний метод пізнання економічних процесів, основні положення економічної теорії, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених з питань забезпечення підприємств основними засобами та абстрактно-логічний, монографічний метод, а також методи аналізу та синтезу.

Формулювання цілей статті. У більшості галузей економіки на сьогоднішній день спостерігається як припинення спаду, так і нарощування вартості основних засобів. Даний процес найбільш інтенсивніший у таких сферах як транспорт, зв'язок, будівництва та промисловість.

Стан та розвиток спиртової галузі у Вінницькій області в першу чергу залежить від стану основних засобів та матеріально-технічного забезпечення. Більше половини основних засобів спиртових заводів використовуються понад їх нормативні строки використання, що в свою чергу погіршує ефективність виробництва. Тому метою написання даної статті є визначення рівня забезпеченості спиртових заводів Вінницької області основними засобами та пошук шляхів для подолання негативних тенденцій у зміні вартості основних засобів і показників забезпечення ними.

Виклад основного матеріалу. Критичний стан економіки загострюється внаслідок того, що значна частина промислового потенціалу потребує заміни та модернізації відповідних елементів виробничого капіталу. Значний фізичний та моральний знос основних засобів заважає веденню виробництва в необхідних обсягах. Нарощування засобів виробництва на підприємствах слід здійснювати на більш високому технічному та якісному рівні, оскільки насичення спиртової галузі низькоякісною технікою веде до постійного зростання витрат на капітальні та поточні ремонти.

Аналіз стану та ефективності використання основних засобів можливий при визначенні забезпеченості підприємства та його структурних підрозділів основними засобами, тобто встановлення відповідності засобів виробничій програмі [7].

У 2008 р. початкова вартість основних засобів спиртових заводів Вінницької області у порівнянні із 2003 р. зросла на 51598 млн. грн,

при цьому також зросла залишкова вартість основних засобів на 29672 млн. грн. Це свідчить про приріст основних засобів спиртових заводів, який відбувається швидшими темпами, ніж нараховується амортизація. Збільшення вартості основних засобів сприяє збільшенню суми власного капіталу на таку ж саму суму. При цьому зменшується потреба підприємства у позичкових коштах, а також збільшується його ліквідність та фінансова незалежність. Збільшення вартості основних засобів позитивно впливає на збільшення амортизаційних відрахувань, що формують на підприємстві інвестиційні ресурси.

Причиною зменшення вартості основних засобів на підприємствах є низька їх купівельна спроможність, яка призводить до нездатності постійно оновлювати основні засоби та супроводжується незадовільним рівнем технічного оснащення вітчизняного виробництва [6].

На сьогоднішній день спиртова промисловість країни потребує серйозних технічних та технологічних зрушень. Основні засоби потребують глибокої модернізації та відтворення. Слід зауважити, що вагомою причиною повільного оновлення основних засобів на спиртових заводах Вінницької області є недостатня кількість фінансових ресурсів для відтворення.

До показників, що характеризують забезпеченість підприємства основними засобами, є фондомісткість, фондоозброєність та коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні підприємства. Аналіз цих показників на Барському, Бершадському, Гайсинському та Овечацькому спиртових заводах Вінницької області показав, що фондомісткість протягом досліджуваного періоду на Овечацькому та Бершадському спиртових заводах мала тенденцію до зменшення (рис. 1). Фондомісткість на Овечацькому спиртовому заводі зменшилася у 2008 р., у порівнянні із 2004 р., на 0,72, а на Бершадському спиртовому заводі – на 0,58. Найбільшим значення показника було у 2004 р., при якому на Овечацькому спиртовому заводі на кожен гривню виробленої продукції припадало 2,38 грн. основних засобів, а на Гайсинському – 2,04 грн. основних засобів.

Забезпеченість підприємства основними засобами визначається також рівнем фондоозброєності праці. Згідно рис. 2 видно, що протягом досліджуваного періоду відбувалося постійне збільшення даного коефіцієнта, що є для спиртових заводів Вінницької області позитивною тенденцією.

Що стосується коефіцієнта реальної вартості основних засобів у майні підприємства на Барському та Овечацькому спиртових заводах протягом 2006-2008 рр., то його значення говорить про сталий виробничий потенціал підприємств. Отримана динаміка показників

свідчить про недостатню забезпеченість підприємств основними засобами, хоча в цілому проаналізовані показники мають позитивні значення.

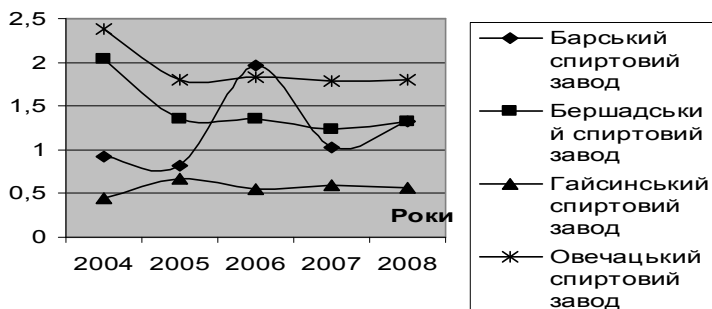

Рис. 1. Тенденція зміни фондомісткості на спиртових заводах Вінницької області

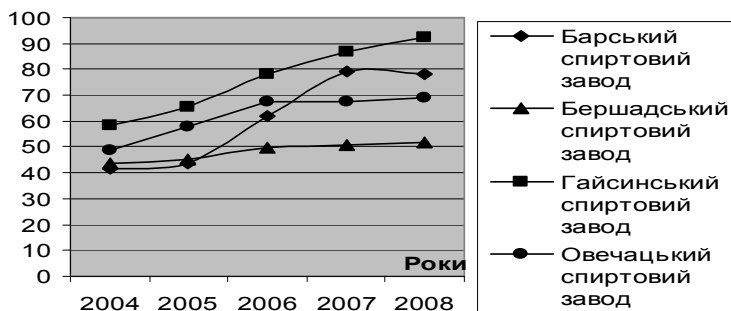

Рис. 2. Тенденція зміни фондоозброєності на спиртових заводах Вінницької області

Недостатня забезпеченість спиртових заводів основними засобами зумовлена спадом виробництва на підприємствах спиртової промисловості у Вінницькій області, що синхронізується із загальноекономічним спадом в Україні та викликана економічною кризою. Так у 2008 р. обсяг виробництва спирту етилового з харчової сировини у порівнянні із 2000 р. зріс на 49,2%, а у порівнянні із 2007 р. зменшився на 72,3%.

Про наявність значної кількості морально та фізично застарілих основних засобів у загальній існуючій структурі основних засобів спиртових заводів Вінницької області свідчить коефіцієнт зносу, який у 2008 р. склав 49%, при тому що у 2005р., 2006 р. та 2007 р. він

відповідно складав 0,62; 0,65; 0,67.

Очікувати певні позитивні зміни у спиртовій промисловості можливо лише при умові утворення потужної виробничої бази, використання новітніх технологій для того щоб завоювати ринок новими товарами кращої якості. Сьогодні потрібно вдосконалювати господарський механізм виробництва та організовувати управління спиртової промисловості.

Для кращого забезпечення спиртових заводів основними засобами слід спробувати застосувати лізинг, який відкриває сьогодні нові можливості для вирішення проблеми оновлення основних засобів та підвищення конкурентоздатності продукції. Лізинг стає одним з прогресивних методів для матеріально-технічного забезпечення виробництва, оскільки він сприяє освоєнню виробництва техніки нових поколінь, при цьому створюючи сприятливі можливості для підтримання платоспроможного попиту на нове обладнання та устаткування.

Розвиток лізингу в Україні, а особливо у спиртовій галузі, перешкоджають такі чинники:

- недосконала нормативно-правова база лізингу;
- важкий фінансово-економічний стан більшості виробників у реальному секторі економіки;
- високі відсоткові ставки за кредит;
- лізингові платежі мають тенденцію перевищувати плату за банківський кредит;
- амортизаційний фонд лізингоодержувача використовується майже лише для повернення інвестору авансованого капіталу.

Для достатньої забезпеченості спиртових заводів Вінницької області основними засобами слід залучати необхідну кількість інвестиційних ресурсів, потрібних для техніко-технологічного переоснащення спиртової галузі з використанням нових вдосконалених засобів праці та інноваційних технологій. Забезпечення належного для спиртових заводів Вінницької області технічного стану рухомого складу потрібно здійснювати шляхом його модернізації та капітального ремонту з подовженням встановленого терміну експлуатації та підвищення ефективності його використання.

Висновки. Застосування лізингових технологій на підприємствах спиртової промисловості допоможе здійснити ефективне оновлення основних засобів в умовах браку власних коштів, обмеженості доступу до банківських позик, відсутності бюджетного фінансування інвестиційної діяльності. Слід зауважити,

що лізинг основних засобів виступає ефективним методом фінансування інвестиційного процесу, стимулюючи оновлення основних засобів підприємства та розширюючи виробничі можливості в умовах швидких темпів науково-технічного прогресу. Для застосування лізингу у спиртовій галузі слід створити сприятливі умови для його використання шляхом удосконалення законодавчої бази, а особливо у сфері податкового та бухгалтерського обліку. Державна підтримка надасть можливість використовувати лізинг як ефективний механізм залучення довгострокових інвестиційних ресурсів.

Потрібно відмітити, що без застосування сучасної техніки та без залучення інвестицій неможливий процес підвищення якості продукції на спиртових заводах, зниження витрат виробництва, забезпечення стійкого та стабільного розвитку та високоефективного виробництва. Для подолання технічної відсталості вітчизняної спиртової галузі необхідно здійснити перехід галузі на інноваційний шлях розвитку, що дозволить інтенсифікувати процес впровадження новітньої техніки і технології, підвищити якість продукції до рівня світових стандартів.

Література:

1. Азаренкова Г. М. Фінанси підприємств: навчальний посібник для самостійного вивчення дисципліни / Г.М. Азаренкова, Т. М. Журавель, Р. М. Михайленко – [2-ге видання, виправлене і доповнене] – К.: Знання-Прес, 2006. – 287 с.
2. Баранов Д. А. Строки амортизации и обновления основных производственных фондов / Д. А. Баранов – М., «Наука». – 1977. – 219 с.
3. Борисенко З. Н. Амортизационная політика / З. Н. Борисенко – К.: Наукова думка, 1993. – 136 с.
4. Будавей В. Ю. Воспроизводство основных фондов промышленности СССР / В. Ю. Будавей, Е. А. Иванов. – М.: Висп. школа, 1962. – 122 с.
5. Економіка підприємства: підручник [Петрович Й. М., Кіт А. Ф., Захарчин Г. М., Кіндрацька Г. І. та ін.]; за заг. редакцією Й. М. Петровича. – [2-ге вид., виправл.]. – Львів: «Магнолія 2006». – 2007. – 580 с.
6. М. М. Руденко. Лізинг в АПК у контексті відновлення основних засобів аграрних підприємств / М. М. Руденко // Економіка АПК. – 2009. – №4. – С. 63-67.
7. Наталія Левицька. Ефективність використання основних засобів / Наталія Левицька // Податкове планування. – 2005. – №3(53). – С. 45-52.
8. Партин Г. О. Фінанси підприємств: навчальний посібник / Г. О. Партин, А. Г. Загородній. – Львів: ЛБІ НБУ, 2003. – 265 с